
Bottyán Zoltán

Et resurrexit tertia die – nemzet, állam, Trianon, Párizs

**Alapszövegek nemzeti
és polkorrekt olvasata**

Fejezetrészt egy készülő munkából

Magyarázkodással kezdem.

Trianon megértése szempontjából meghatározónak én is a legátfogóbban **Kocsis István** által tárgyalt metafizikai összefüggést tartom. Ennek alapján úgy látom, hogy a trianoni diktátum ugyan egy világmeghatározó szakralitás felletti diadalérzetének gátlástalan politikai dokumentuma, valóságos értékét és hatókörét mégis Húsvét példázatában ismerhetjük fel: **nem azoknál van az igazság, és nem is azok győztek, akik megfeszítették, hanem az, aki harmadnapon feltámad. És mi feltámadunk.**

Előadásomat kényszerűségből mégis a diktátum és a hozzá vezető út dokumentumainak vizsgálatára korlátozom, ebből következően nem térek ki sem a fent szóba hozott metafizikai, sem a **Bogár László, Drábik János** és mások által elemzett pénz(háttér-)hatalmi, sem pedig a Raffay Ernő monográfia-folyamában feltárulkozó szabadkőműves vonatkozásokra, jöjjön nekem is meggyőződésem, hogy ezek az összefüggések határozzák meg – Bogár László szavával – a Trianon-jelenség mélyszerkezetét.

Dolgozatom mindössze a hivatalos történetírás eredményeit elismerve, azokat felhasználva kíván rámutatni az ideológiai terrornak tett engedelményekre, az „írástudók árulására”, tudniillik arra, hogy az általuk kivételes intézményes kutatási körülmények között feltárt dokumentumanyag, illetve az általuk végzett elemzések alapján is lehetett volna nemzetmegtartó, nemzetépítő történelmet írni és nem belesimulni az Akadémia 1849 utáni politikai kurzusát követő, a tudományt „szolgálóleánnyá” alacsonyító vonulatba.

A békeszöveg

Lássuk először is magát a békeszöveget. A preambulumból és az I-III. részből vett alábbi részleteket az 1921. évi XXXIII. törvénycikk pdf-dokumentumból idézem (https://intermatrix.hu/samples/trianoni_beke.pdf). **(Kiemelések: BZ)**

A preambulumból nevesíti a „szerződő feleket”, a Főhatalmakon kívül (Észak-amerikai Egyesült Államok, Brit Birodalom, Franciaország, Olaszország és

Japán) ugyanazzal a „szövetséges és társult hatalom” szósszal leöntve sorolja fel a háborúba formálisan – csak hadüzenettel – és a valóságosan – konkrétummal – hadviselő feleket, valamint Lengyelországot. Előbbiek a békekonferencia munkájában érdemben nem vehettek részt, a „kis győztesek” névsorát és részvételük módját viszont érdemes lesz közelebbről megvizsgálni.

A preambulumban második elemében a békefeltételek alapjául jelöli meg az 1918. évi november hó 3-án Ausztria-Magyarországnak engedélyezett fegyverszünetet (Padova) és az ezt Magyarországra vonatkozólag kiegészítő 1918. évi november hó 13-án kötött katonai egyezményt (Belgrád). A maga helyén e két dokumentum is megér kis elemzést.

Harmadrészt itt fogalmazódik meg a háborús felelősség vádja is: „/.../ a Szövetséges és Társult Hatalmak szintén óhajtják, hogy szilárd, igazságos és tartós béke lépjen annak a háborúnak helyébe, amely háborúba, közvetlenül vagy közvetve, Ausztria-Magyarország ellen, többen közülük egymásután sodródtak bele, s **amely háború Ausztria-Magyarország volt császári és királyi Kormányának 1914. évi július hó 28-án Szerbiához intézett hadüzenetével és az Ausztria-Magyarországgal szövetséges Németországnak ellenségeskedéseivel kezdődött /.../**”.

Az I. RÉSZ bevezetőjéből megtudjuk, hogy „A Magas Szerződő Felek, avégből állapították meg a Nemzetek Szövetségének Egyességokmányát, hogy „/.../ **a szervezett népeknek egymás közti érintkezésében az igazság uralmát /.../**” biztosítsák.

A II. RÉSZ Magyarországnak Ausztriával, a Szerb–Horvát–Szlovén Állammal, Romániával és Cseh-Szlovákiával (sic!) alkotott határait állapítja meg.

A III. RÉSZ Európára vonatkozó politikai rendelkezések címszó alatt mindenekelőtt Magyarországnak a tőle elszakított területek birtokbaadásával létrehozott államokkal szembeni kötelezettségeit tartalmazza. Majd rendelkezik a kisebbségek védelméről, az állampolgárságról, s külön cím alatt Magyarországnak más európai országokkal való kapcsolatáról.

Megjegyzendő, hogy a trianoni diktátum – miként az osztrák béke is – a Versailles-ban kötött német béke mintájára született. Ehhez hasonlóan a kisebbségi jogokról is azonos felépítést követő külön-külön szerződést írtak alá kis szövetségeseikkel a Főhatalmak 1919. szeptember 10-én, a Saint-Germain-i osztrák béke megkötésekor. Románia ennek az utolsó pillanatig ellenállt, mondván, hogy ez az elvárás egy szuverén állam belügyeibe való beavatkozás. Így ők csak két hónappal később, 1919. december 9-én ultimátum hatására írták alá.

E közbevetés után visszatérek a Trianon-államokkal szembeni kötelezettségeinkre. A III. RÉSZ Szerb–Horvát–Szlovén Államra vonatkozó II. CÍM-ét szinte teljes terjedelmében idézem, hogy rámutathassak egy-két kirívó eltérésre. **(Kiemelések: BZ)**

III. RÉSZ

Európára vonatkozó politikai rendelkezések

I. CÍM

Olaszország /.../

II. CÍM

Szerb–Horvát–Szlovén Állam

41. Cikk. Magyarország, amint azt a Szövetséges és Társult Hatalmak már megtették, elismeri a Szerb–Horvát–Szlovén Állam teljes függetlenségét.

42. Cikk. Magyarország a maga részéről lemond a Szerb–Horvát–Szlovén Állam javára a volt Osztrák–Magyar Monarchiának mindazokra a területeire vonatkozó összes jogairól és igényeiről, amely területek Magyarországnak a II. rész (Magyarország határai) 27. cikkében megállapított határain kívül esnek, és amelyeket a jelen Szerződés, vagy a jelen ügyek rendezését célzó bármely más szerződés a Szerb–Horvát–Szlovén Államhoz tartozóknak ismer el.

44. Cikk. A Szerb–Horvát–Szlovén Állam Magyarországgal szemben elismeri és megerősíti azt a kötelezettségét, hogy hozzájárult a Szövetséges és Társult Főhatalmakkal kötött szerződésbe oly rendelkezéseknek felvételéhez, amelyeket ezek a Hatalmak szükségességeknek ítélték abból a célból, hogy a Szerb–Horvát–Szlovén Államban a népesség többségétől eltérő fajú, nyelvű és vallású lakók érdekei /.../ védelemben részesüljenek. **Magyarország azon pénzügyi terheinek aránya és természete, amelyeket a Szerb–Horvát–Szlovén Államnak a szuverenitása alá helyezett területekkel kapcsolatban kell elvállalnia, a jelen Szerződés IX. részének (Pénzügyi rendelkezések) 186. cikke értelmében fog megállapítani.**

III. CÍM

Románia

45. Cikk. (mint fentebb a 42. BZ)

47. Cikk. (mint fentebb a 44. BZ)

IV. CÍM

Cseh–Szlovák Állam

48. Cikk. (mint fentebb a 41. BZ)

49. Cikk. (mint fentebb a 42. BZ)

N.B.: Figyelemre méltó, hogy itt a 44.cikknek megfelelő 52. cikk nem tartalmazza a – különben Cseh-Szlovákiával is megkötött – kisebbségvédelmi egyezményre utaló részt, ellenben megtartja az elcsatolt területek birtokba vételével járó „utódállami terhek Magyarország részéről történő megtérítési kötelezettséget”!

V. CÍM Fiume

53. Cikk. (mint fentebb a 42. BZ)

N.B.: A legkirívóbb azonban, hogy a Magyarország határainak leírásakor még első helyen nevesített Ausztria ebből a részből teljességgel kimarad, mintha oda nem is csatoltak volna területeket a Magyar Királyságból. Ormos Mária (Padovától...277) ezt azzal az aligha elfogadható érveléssel magyarázza, hogy a késői döntés miatt már nem volt idő a végső változatba belefoglalni. Tény viszont, hogy így az Őrvidék átcsatolásával nem rótták ránk azokat a terheket sem, amelyeket fentebb a Cseh-Szlovákiával, Romániával és a Szerb–Horvát–Szlovén Állammal kapcsolatban ránk róttak. Azért tudnak különbséget tenni!

Ha most a fenti passzusok nyomán összegezzük e Trianon-államok részeseését a történelmi Magyarország területéből és népességéből, a következő eredményt kapjuk

(http://users.atw.hu/adamjzeneiskola/src/unnepek/trianonnap/a_nemzeti_osszetartozas_napja-ped-ag.pdf):

Ország	Terület (km ²)	Népesség (fő)	Ebből magyar (%) ⁴
Csehszlovákia	61 633	3 517 568	30,3
Románia	103 093	5 257 467	31,6
SHS Királyság*	20 551	1 509 295	30,3
Ausztria	4 020	291 618	8,9
Olaszország	21	49 806	13,0
Lengyelország	589	23 662	1,0
Összes veszteség	189 907	10 649 416	30,2
Trianoni Magyarország	92 963	7 615 117	88,3
Történelmi Magyarország	282 870	18 264 533	54,4

(Kiemelések: BZ)

Ha a táblázatban kiemelt sorokat egybevetjük, szembeötlő a Kocsis István megfogalmazta igazságtalanság: a Romániához csatolt 5 257 467 lakoshoz tartozó terület (103 093 km²) mintegy 10 000 km²-tel nagyobb a maradék ország belső 7 617 117 főre juttatott 92 963 km²-nél. Cseh-Szlovákiára esetére később térek ki.

Említsük még meg, hogy Magyarország 64 vármegyéjéből mindössze 10 maradt érintetlen: Somogy, Tolna, Veszprém, Fejér, Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Jász-Nagykun, Békés, Borsod, Heves és Hajdú.

Nyilván nem véletlen, hogy e dokumentum első három részét éppen a Nemzetek Szövetsége Egyességokmánya, illetve a határookra, területre, népességre

(állampolgárságra, kisebbségekre) vonatkozó rendelkezések alkotják. A Nemzetek Szövetsége biztosítja a győztesek háború utáni nemzetközi bírói szerepét, sejteti egy későbbi világkormány lehetőségét, s addig is, aki a területet és népességét viszi, mindent visz. Bűntudatos és hálás szövetséges lesz. A „békemű” diktátum-volta már ennyiből is kitetszik.

S még nem is vizsgáltuk a Trianon-államok létrehozásának nagyhatalmi útját, ami pedig döntő dolgozatom címe szempontjából. Ezen államok születése azonban csak a szentesítés aktusában kötődik a békekötéshez, sokkal inkább az előzmények: a háború, a fegyverszünet következményei. Amint ugyancsak Kocsis István mondja: a konferencián nem döntéseket hoztak, hanem a korábban és a háttérben született döntéseket szentesítették.

De mielőtt erre rátérnénk, iktassunk ide a szöveg diktátum-jellegét hangsúlyosan szemléltető néhány további helyet.

IX. RÉSZ

Pénzügyi rendelkezések

181. cikk /.../ Magyarországot terheli az 1918. november 3-i fegyverszüneti szerződés aláírásától kezdve a Szövetséges és Társult Hatalmak mindazon hadseregei fenntartásának minden költsége, amely hadseregek Magyarországnak a jelen szerződésben meghatározott határain belül fekvő területeket tartottak megszállva. /.../

X. RÉSZ

Gazdasági rendelkezések

232. cikk

I. a/

FÜGGELÉK

2§ Nincs hely sem Magyarország, sem állampolgárai részéről, sem pedig a volt Magyar Királyság állampolgárai részéről vagy az ő nevükben másvalaki részéről, bárhol legyen is lakóhelyük, semmiféle felszólalásnak vagy keresetnek sem valamely Szövetséges és Társult Hatalom ellen, sem az illetékes Szövetséges és Társult Hatalom bármely bíróságának vagy közigazgatási hatóságának nevében vagy utasítására eljáró bármely személy ellen olyan ténykedés vagy mulasztás miatt, amelyet a háború ideje alatt vagy a háború előkészítésére való tekintettel magyar állampolgárok javaira, jogaira vagy érdekeire vonatkozólag foganatosítottak vagy elkövettek. Hasonlóképpen nincs helye semmiféle felszólalásnak vagy keresetnek bármely személy ellen oly ténykedés vagy mulasztás miatt, amely bármelyik Szövetséges és Társult Hatalomnak háborús kivételes jogszályaiból, továbbá törvényeiből és rendeleteiből ered.

De a pénzügyi rendelkezések közt olyanokat is találunk, amelyek maguk cáfolják azokat a liberális-szocialista értelmezéseket, melyek szerint Magyarország a benne feszülő évszázados ellentétek miatt törvényszerűen szétessett volna. A 186. és 187. cikkek erről visszatérően és félreérthetetlenül fogalmaznak:

Mindazok az Államok, amelyekhez a volt Osztrák–Magyar Monarchia területeiből valamely részt csatoltak, és mindazok az Államok, amelyek az említett **Monarchia feldarabolásából keletkeztek /.../ (Kiemelés: BZ)**

A gazdasági, kereskedelmi, katonai, légügyi, hajózási vasúti, természeti stb. értékekre, kincsekre vonatkozó rendelkezések kegyetlensége részben a területi és lakossági döntések folyamányai. Ezek mindegyike természetesen külön bizottságok hatáskörét képezte. Mértéktelenségük közismert, nem részletezem.

Már az eddigiekben is minduntalan beleütköztünk a sosem volt Trianon-államokba, mint Cseh-Szlovákország vagy az SZHSZ Állam, a későbbi Jugoszláv Királyság. Lássuk hát, hogyan is jöttek létre, hozták létre őket. Köztudott, hogy Anglia, Franciaország és Oroszország 1914-ben, 15-ben és 16-ban titkos egyezmények sorozatával állították a maguk oldalára a románokat és a délszlávokat. Ez már önmagában is gyengíti azt az azóta is dogmaként ismételt tételt, amit a világháború legfőbb ideológusa, a szlovák származású cseh (szlovák) ideológus, államalapító, **Tomáš Garrige Masaryk** 1925-ben megjelent emlékiratának címlapjára írt: Világforradalom. Megdőbbentő. Az első világháborút tekinti világforradalomnak.

Gondolatmenetének magvát már 1915-ben, a brit külügyminisztériumhoz intézett memorandumában megfogalmazta:

„A »nemzetállam« jelszava összegzi az újkori politikai fejlődés tendenciáit.

A jelen memorandum szempontjából - folytatja – nem szükséges felbecsülni, milyen mértékig hat politikai erőként a nemzetiségi elv. A jövő hozhatja el majd a nemzetiség szervező erejének döntő győzelmét. /.../

A cseh államot az ún. cseh tartományok, azaz Csehország, Morvaország és Szilézia alkotnák. Ehhez jönne még az észak-magyarországi szlovák körzet Ungvártól Kassán át az etnikai határok mentén és az Ipoly folyó mentén a Dunáig, ideértve Pozsonyt és az egész szlovák területet Magyarország határától északra.

A cseh államnak több mint 12 millió lakosa lenne. Az új állam területe kb. 50 000 brit négyzetmérföld lenne (Belgium 11 373).”

Tanítványa és első számú munkatársa, Edvard Beneš ugyanennek az évnek a végén Párizsban, a Sorbonne-on tartott előadásorozatában még pontosabban emígy konkretizálja a programot: *Romboljátok le Ausztria-Magyarországot*. Ahogy majd az 1916. decemberében Poincaré francia elnökkel létrejött találkozója után fogalmaz: Ausztria-Magyarország elpusztításának eszméjével pozitív célt adtak a nyugati hatalmak háborúskodásának.

Ettől kezdve mind Franciaország, mind Anglia (a szabadság és demokrácia világerői a cári reakcióval szövetségben) erre építi propagandáját, 1918 nyarától pedig tényleges hadi-, politikai cselekvési programjukká válik. Így. Ebben az álszentül hazug formában. Ezt veszi át az Amerikai Egyesült Államok is. Érdemes utóbbi vonatkozásban az Antantia-szerte ünnepeelt ideológus 1918 nyarán keletkezett Függetlenségi Nyilatkozatával is megismerkednünk. **Dušan Kovač** a *Szlovákia története* (Kalligram, Pozsony, 2001) c. könyvében a következőt írja:

Masaryk tevékenységének csúcspontját a Csehszlovák Függetlenségi Nyilatkozat jelentette, amelyet kidolgozása után az amerikai sajtóban tett közzé 1918. október 18-án. Ez a *Washingtoni Deklarációként* is ismert. /.../ Majd idézi:

A cseh országrészek és a szlovák területek egyesüléséről /.../az alábbiakat mondja (ti. a Nyilatkozat, BZ):

„Követeljük a csehek számára annak jogát, hogy egyesülhessenek szlovák testvéreikkel, akik Szlovákiában élnek, amely hajdan nemzeti államunk része volt, ám később elszakították nemzettestünktől, s 50 évvel ezelőtt bekebelezték a magyarok államába, akik leírhatatlan erőszakosságuk és a leigázott népfajok kegyetlen elnyomása miatt minden erkölcsi és emberi jogukat elveszítették arra, hogy bárki fölött is uralkodhassanak, önmagukat kivéve.” **A Csehszlovák Nemzeti Tanács következetesen alkalmazta ezt az érvelést, amely történetileg inkorrekt volt ugyan, de az antant politikusai értettek belőle. (Kiemelés: BZ)**

Emeljük ki, és jegyezzük meg a szlovák történész tisztességes véleménynyilvánításának példájaként a záró mondatot. 1)

Nyilvánvaló, hogy Wilson és környezete valamint Masaryk a szavakon túl is pontosan érték egymást. 2) Az ilyesfajta gátlástalan hazugságok – megrendelésszerűen - a békekonferencián is napirenden voltak. A kis szövetségesek nem is rettennek vissza egyetlen alkalomtól sem.

Mindegy volt, mit mondanak, csak „érveljenek”. A „nagyok” csak ritkán jelezték, hogy túl átlátszó a mese, de némi kellemetlenkedés után rendszerint engedték, hogy a mesélő elkerülje a valódi szembesítést. Ha nincs más út, a nagyok maguk is szemrebbenés nélkül állítják az igazság ellenkezőjét.

Padova és Belgrád

Ennek leglátványosabb esetei maguk a háborút lezáró aktusok: a Békeszöveg preambulumban is hivatkozott, „Ausztria-Magyarországnak engedélyezett padovai fegyverszünet és ezt Magyarországra vonatkozólag kiegészítő belgrádi katonai egyezmény” esete.

A szövetségesek, különösen a franciák igen bonyolult helyzettel találták magukat szemben a háború lezárásakor. A háború kezdetén titkos szerződésekben tett elkötelező ígérek és az ideológiailag is meghatározott stratégiai célok maguk is az eszközök és a taktikai lépések gondos meghatározását igényelték. A helyzetet különösen kényessé tette Wilson elnöknek a győzelem elérésében szerzett meghatározó amerikai érdemekre támaszkodó döntőbírói szerepigénye. Ez határozta meg a fegyverszünet aktuális értelmezését is. Az egység Clemenceau egy feljegyzésén alapult. Ormos Mária könyvéből idézem:

„Clemenceau szerint a fegyverszünetet és a békét nem szabad »összekeverni«. Wilson elnök az utóbbira tett javaslatot, s ezt az európai szövetségesek alapján elfogadják, bár egyes pontjainak értelmezését a maga idején még szeretnék megvitatni. /.../ Nem szabad »vita, magyarázat vagy precizírozás nélkül /.../ elfogadni olyan feltételeket, (itt a 14 pontról van szó, BZ) amelyeket Németország és Ausztia-Magyarország az első pillantásra elfogadtak, egyetemben minden pacifistával, defetistával és anarchistával, akiknek az a céljuk, hogy mindenáron befe-

jezzék a háborút, anélkül, hogy biztosítanak kihatásait és azokat a garanciákat, amelyek szükségesek a szövetségesek győzelméhez.« /.../

Október 30-án az angol és a francia nézetek egyeztetése alapján kialakult a kompromisszum. /.../

Ezzel egyúttal végérvényesen eldőlt az is, hogy a fegyverszünetek formailag csakis »tiszán katonai« természetűek lehetnek, s azokba politikai kérdést nem lehet belekeverni. Fegyverszünetet frontszakaszokra – s nyilvánvalóan csak létező frontszakaszokra – lehetett kötni /.../ tehát nem lehetett megállapodni pl. a Szudéta-vidékről, Szlovákiáról, Erdélyről stb. Ennek kétségtelen hátrányai mellett megvolt az az előnye, hogy mindenkor hivatkozni lehetett katonai jellegére s ezzel együtt arra, hogy előírásai a szövetségeseket politikailag semmire sem kötelezik.”

Mint látjuk, a „győztes mindent visz” elvéhez nélkülözhetetlen politikai színjátás feltételei már a meghatározásban adottak. Erre szükség is volt, hiszen egyszerre kellett volna megoldani például a sosemvolt még seholsincs Cseh-Szlovákország vagy a hivatalos ellenség, Románia frontszakaszhoz juttatását, az egységre még mindig nem jutott délszláv népek képviselőt, másrészt pedig a forradalmi légkörrel fenyegetett vesztes birodalmakkal való esetleges szétesésük előtti szerződés-kötést. 3)

Ilyen körülmények között véglegesítették a Monarchiával kötendő fegyverszünet szövegét, melyet a francia külügyminisztérium dolgozott ki.

Olvassunk bele a fegyverszüneti bizottság magyar tagjának, **Nyékhegyi Ferenc** ezredesnek a könyvébe, hogy megismerjük a rendelkezéseket (A Diaz-féle fegyverszüneti szerződés. Magyar Mercurius Kiadó, Budapest, 1922/2003):

I Katonai rendelkezések

1. Az ellenségeskedések azonnali beszüntetése szárazföldön, vízen és a levegőben.
2. Ausztria-Magyarország hadseregének teljes leszerelése, valamint az északi tenger és a Svájc közötti frontokon harcoló egységek haladéktalan visszavonása. Ausztria-Magyarország az alanti 3.§-ban megállapított határain belül legfeljebb 20 – a háború előtti békelétszámra csökkentett – hadosztályt tarthat fenn.
A hadosztály- és hadtesttüzérség anyagi eszközeinek fele a hozzá tartozó felszereléssel, beleértve mindazt, ami azon a területen van, amelyet az osztrák-magyar hadseregnek ki kell ürítenie, a szövetséges és társult hatalmak megállapította pontokon összegyűjtendő és nekik kiszolgáltatandó.
3. A háború kezdete óta Ausztria-Magyarország által megszállott minden terület kiürítése és az osztrák-magyar haderőknek a szövetséges erők hadsereg-főparancsnoksága által a különböző arcvonalakon megállapított határidőn belül történő visszavonása a következő vonal mögé:
Az Umbriai-csúcstól /.../ a vonal /.../ a Szávának és mellékfolyóinak medencéje a vonalon kívül marad /.../ a vonal a tengerpart felé irányul /.../ utána hasonlóképpen Dalmácia jelenlegi adminisztrációs határait követi /.../

Az ily módon kiürített területet a szövetséges és társult hatalmak csapatai szállják meg. Minden katonai anyag és a kiürítendő területen található ellenséges vasutak, helyükön maradnak.

Mindezen anyagnak a szövetséges és társult hatalmak részére való kiszolgáltatásánál, beleértve a szénrel való ellátást, a szövetséges hatalmak haderejének főparancsnoka által a különböző frontokon megállapított részinstrukciókat kell követni. /.../

4. A szövetségeseknek feltétlen joguk lesz:

a., csapataikkal az Ausztria-Magyarország területén levő összes vasutakon, szárazföldi és víziutakon szabadon mozogni.

b., Ausztria-Magyarország mindazon stratégiai pontjait, amelyeket szükségesnek találnak haderejükkel megszállani, azokat hadműveletek céljára alkalmassá tenni, ott a rendet fenntartani;

c., a szövetséges hadsereg céljaira fizetség ellenében rekvirálásokat végezni, bárhol is tartózkodnak. /.../

6. Az osztrák-magyar kiürített területeken a közigazgatást ideiglenesen a helyi hatóságok intézik a szövetséges megszálló csapatok ellenőrzése mellett. /.../ (25-26.) (Kiemelések: BZ)

Mint látjuk, a fegyverszüneti feltételek lesújtóak, különösen a 4. pontjából kiemelt a. és b. alpontok. Ezek politikai színjáték biztosítását célzó tudatosságát igazolja, hogy a szöveg legfelső szintű elfogadásának másnapján, október 31-én Lloyd George és Clemenceau így nyugtatta meg Vesnić szerb követet: „Elégtételül kell hogy szolgáljon Vesnić úrnak; látja, hogy fenntartjuk magunknak a jogot minden terület elfoglalására, ami csak tetszik, ahol csak tetszik.” (Ormos i.m. 53.)

Pozitívuma viszont – mint később kiderült – a demarkációs vonal 3. pontbeli leírása, mely nem vág magyar felségterületbe, továbbá a 6. pont, mely szerint ideiglenesen mindenütt helyén marad a magyar közigazgatás. Még inkább felértékelődik az egyezmény, ha hozzáolvassuk Webber tábornoknak, a fegyverszüneti bizottság parancsnokának az osztrák-magyar főparancsnoksághoz küldött értelmező táviratát:

„keltezési idő:1918. november 2. 23 óra 52 perc

Az olasz főparancsnokságról származó legutóbbi értesülesem szerint az antanthatalmak, valamint az Egyesült Államok Diaz olasz vezérkari főnököt bízták meg Ausztria-Magyarország minden frontjára érvényes fegyverszünet megkötésével. **Így – amint arra a vezérkar részéről fölhívták a figyelmet – a balkáni vagy román fronton nem jöhet szóba esetleges osztrák-magyar fegyverszüneti bizottság föllállítása. Következésképpen az itt megkötött fegyverszünet Ausztria-Magyarország minden frontjára érvényesnek tekintendő.** (Francia diplomáciai iratok 1. www.tankonyvtar.hu) (Kiemelések: BZ)

Minthogy a szerződés szövegében sincs semmilyen az érvényét korlátozó kitétel, ez az információ döntő fontosságú.

Minden érintett „front nélküli” politikai vezető jól értette (Vesnić, Diamandy, Beneš, stb.), **Ormos Mária** szerint azonban Károlyi „talán a padovából származó értesülés ellenpróbájaként” még a fegyverszünet padovai aláírásának napján, november 3-án elküldte a fegyverszüneti bizottsága két tagját Belgrádba, ahol **Franchet d’Espèrey** hadsereg-főparancsnok „még korábbi instrukciói alapján közölte, ő illetékes a balkáni fronton a fegyverszünet megkötésére, és ismertette feltételeit.” (!) (Ormos i.m. 60.) Ez a szerezcsenmosdató gesztus Károlyi és köre, de nem egy esetben a szövetséges erők magatartása kapcsán is minden aprólékos tárgyyszerű alapállása mellett mindvégig jellemzi Ormosnak a maga idejében (1983) úttörő jelentőségű munkáját. Károlyi lépéseit magyarázó ötletei a belgrádi konvenciót illetően szinte minden esetben erőltetettek, elfogadhatatlannak néha nyíltan ellentmondanak egymásnak.

A november 13-án, két nappal a németekkel kötött (*compiègne-i*) fegyverszüneti egyezmény után aláírt konvenció különben hatalmas zavarokat okozott a szövetségesek táborában is annak ellenére, hogy ezt a szöveget is a francia hadügyben dolgozták ki (Ormos i.m. 66.). Először is háborút lezáró fegyverszünetet csak a hadviselő Monarchiával lehetett kötni, másodszorban nyilvánvalóan szembe ment a „tisztá katonai fegyverszünet” elvével, harmadszorban pedig ha már ezt megtehetette, akkor más nem létező frontok, demarkációs vonalak kialakítása is megengedett lett volna, amint ezt Beneš azonnal önérzetesen szóvá is tette. De mint látni fogjuk, a szövegtől függetlenül itt is arról van szó, amit fentebb Clemenceau-tól már idéztünk: „fenntartjuk magunknak a jogot minden terület elfoglalására, ami csak tetszik, ahol csak tetszik.”

A követhetőség kedvéért az egyezmény kardinális I., II. és XVII. pontját szó szerint idézem (Nyékhegyi i.m. 62-65.):

- I. A magyar kormány összes csapatait északra vonja vissza attól a vonaltól, melyet a Nagy-Szamos felső folyása, Beszterce, Maros falu, a Marosnak a Tiszába való torkolata, Szabadka, Baja, Pécs – amely helyeket magyar csapatok nem tarthatnak megszállva – s a Dráva folyása alkot addig, ahol ez a folyó a szlaven-horvát határral összeesik. A kiűrités 8 napon belül befejezendő.

A szövetségesek teljes hatalommal szállják meg a kiűritett területet a szövetséges hadseregek főparancsnoka által megállapított módon. A polgári igazgatás a jelenlegi kormány kezében marad.

A kiűritett zónában egyedül a rend fenntartására elengedhetetlenül szükséges rendőrségi és csendőrségi csapatok maradhatnak meg, valamint azok a csapatok, amelyek a vasúti vonalak biztonságát vannak hivatva szolgálni. /.../

- III. A szövetségesek megszállási joga minden hadászati szempontból fontos pontra és helyiségre vonatkozólag. Ezek állandó kijelölésének joga a szövetséges hadseregek főparancsnokát illeti meg.

Átvonulási és tartózkodási jog a szövetséges csapatok számára Magyarország egész területére kiterjedőleg. Állandó használati jog a szövetségesek katonai szükségletének kielégítésére minden, akár közúti, akár vasúti, akár hajózási forgalmi eszköz tekintetében, legyen ez akár az állam, akár egyes állampolgárok tulajdona. Ugyanez áll az igás és málhás állatokra is. /.../

XVII. A szövetségesek a magyar állam belső igazgatásába nem fognak beavatkozni.

Az I. pont máris feladja a padovai fegyverszünet egyetlen és legfőbb pozitívumát, azt ti. hogy annak demarkációs vonala nem vágott magyar felségterületbe. Katonai szempontból azonban a lehető legsúlyosabb bűnről van szó. Jellemző, hogy Ormos Mária nem így ítéli meg ezt a tényt, s mint fentebb utaltam rá, mentegetni igyekszik Károlyit, mi több, inkább annak jár utána, „hogy a konvenció demarkációs vonala miért lett Romániára nézve sokkal kedvezőtlenebb, mint az eredeti francia elgondolás” (i.m. 71.)

Pedig a következményeket pontosan fogalmazza meg:

„A konvenció megalapozta a szerb hadsereg előnyomulását, Erdélyben pedig a magyar kormány szempontjából megszüntette az egyetlen védhető vonalat, a Kárpátokat. Ugyanakkor biztosíték volt arra, hogy a magyar kormány nem támaszt nehézséget sem a stratégiai pontok megszállásában, sem az ország közlekedési vonalainak és eszközeinek használatában” (u.o.)

Tegyük hozzá azt a geostratégiai tényt, hogy könnyebb Magyarországot Erdély felől támadni, mint fordítva. Mégis így értékel:

„Az egyezmény az ország területét meghagyta Besztercéig, a Maros folyóig és addig a vonalig, amelyet a Maros torkolattól Baja, Pécs és Barcs felett lehet húzni a Drávaig. A padovai fegyverszünettel egybehangzónan biztosította a magyar közigazgatást a megszállt területen.

Érthető, ha Károlyi /.../ azt gondolta, hogy a konvenciót akár azonnal is aláírhatná.” (i.m. 73)

„A konvenciót a magyar fél november 7-én a késő esti órákban feltételeken aláírta; a végső szó kimondását azonban Károlyi jónak látta elhalasztani.. A következő napok eseményei viszont minden esetleges habozást megszüntettek. /.../ November 7-én nyilvánosságra hozták az Egyesült Államok 5-i nyilatkozatát Románia szövetségesi jogainak és igényeinek elismeréséről. (Idehozom a 72. oldalról: a francia kormány november 7-én úgy döntött, hogy a román mozgósítás elősegítése érdekében repülőgépeket enged át a román hadseregnek a szükséges személyzettel együtt.) /.../ November 8-án Ferdinánd király az antant iai képviselőinek segítségével kiprovokálta **Alexandru Marghiloman** lemondását /.../ A francia parancsnokság egyidejűleg kérte a mozgósítás azonnali elrendelését: Berthelot tábornok – mint írja - »fegyverbe szólította Romániát«. A király 10-én este kiadta a mozgósítási parancsot és egyúttal aláírta az ultimátumot, amelyet a keleti német hadsereg főparancsnokához, Mackensen tábornagyhoz intézett. /.../ Ilyen körülmények között egy perccig sem lehetett tovább gondolkodni azon, vajon alá kell-e írni a felkínált konvenciót, a stratégiai pontok egyidejű francia megszállásának ígérete mellett.” (i.m. 74.)

Sehol egy szó a történeti alkotmányunk félresöppréséről, egy rossz szó a hadsereg felosztatásáról – ellenkezőleg. Utóbbit szinte érdemként, logikus lépésként tünteti fel! Sehol egy rosszalló szó arról, hogy a magyar határokat biztosító padovai egyezményt a Maros vonalára épülő demarkációs vonalat előíró egyezménnyel cseréli fel.

Sokkoló magyar történész Trianonról szóló alaplíművében szembesülni ilyen értékválasztással.

Csak ideológiai elvakultsággal vagy nemzeti közömbösséggel magyarázható. Netán a kettővel egyszerre. Ennyit érnek a professzionális kvalitások, a tudósi ambíció.

A konferencia-előadások terjedelmi korlátai nem teszik lehetővé, hogy rátérjek az eddig elmondottak következményeink, azaz az 1919. január 18-ig, a békekonferencia megnyitásaig tartó „hosszú fegyverszüneti” időszak bemutatására, még kevésbé áll módomban a békekonferencia döntési folyamatainak jellemzése. Annyit mégis előrevetíthetek, hogy a hatalmi érdekek érvényesítésének eddig megismert álszent módozatai ekkor a valós helyzetek rafináltan erőszakos módszerekkel történő meghamisítása irányában a gátlástalanságig „fejlődtek tovább.” Az idő múlásával az ismétlődő esetek a győztes delegációk nem egy tagjában váltottak ki csömört, csalódottságot, s ennek emlékiratok, levelek is hangot adtak. Így történik meg a fentebb vizsgált két egyezmény alattomos félreértelmezése vagy szögpre akasztása a cseh és román érdekek érvényesítése miatt (amit sokszor már a budapesti francia misszió vezetője *Vix* alezredes vagy a szövetséges és francia keleti hadseregek főparancsnokai, *Henrys* és *Franchet d’Espèray* tábornokok sem tudtak követni), ilyen „Szlovákia történelmi határainak” megállapítása, a román hadsereg Románia szövetségesi státusának visszaállítása előtti magyar területekre vezetése, a délszláv delegációnak a Szerb–Horvát–Szlóven Állam elismerése előtti befogadása a konferenciára, Csallóköz és Őrvidék odaitétele, a Muravidékre vonatkozó határkijelölő bizottsági és az azt megerősítő Népszövetségi határozat semmibevétele, és vég nélkül lehet és kell is sorolni.

Előadástöredékeket mintegy lekerekítésképpen egy viszonylag friss példával zárom.

Glant Tibor a *Külügyi Szemle*, 2009. „tél” számában jelentette meg *A 14 PONT TÖRTÉNETE ÉS MÍTOSZA* című tanulmányát, a *WILSON PÁRIZSBAN: TRIANON AMERIKAI HÁTTERE* címűt pedig az *L. Nagy Zsuzsa* 80. születésnapjára szerkesztett *Emlékkönyvben*, a *Debreceni Egyetem Történelmi Intézete* kiadásában (2010). Utóbbi internetes elérhetősége: http://ieas.unideb.hu/admin/file_3445.pdf

Az amerikai háttér bemutatásának ígéretén túl azzal keltették fel érdeklődésemet, hogy a politika-vezérelt történetírás meghaladása igényének kívánnak megfelelni.

Ugyanakkor mindkét dolgozat tanulságosan mutatja, milyen új változatban folytatódik a hivatalos történetírásban az *Ormos Mária* monográfiájában megfigyelt ambivalens viszonyulás témánkhoz. Az idő rövidege miatt pusztán ennek szemléltetéséül emelek ki egy-egy példát belőlük.

A szerző kiemelkedő fontosságúnak tarthatja a *Wilson által életre hívott „tudományos béke-előkészítő bizottság”* (Inquiry) 1918. október 1-jén kelt jelentését, mert mindkét írásában idézi:

A bizottság utolsó nagy, átfogó, de láthatóan sebtében összerakott jelentésében (1918. október 1.) elismerte, hogy igazságos határjavaslatokat nem tud letenni az elnök asztalára: „Így nyilvánvaló, hogy a csehszlovákok, románok és jugoszlávok számára javasolt határok egy nagy történelmi múltú állam feldarabolását jelentik... Nyilvánvaló, hogy amikor az alárendelt nemzetiségek számára igazságos és célszerű határokat jelölünk meg, olyan javaslatok szület-

nek, melyek magyar szempontból igazságtalanok. A tízmillió magyar majdnem egynegyede a tervezett Magyarország határain kívül él majd. Ez lehetséges megoldás volna egy újonnan felszabadított nép esetében, mely történelme során először nyeri el függetlenségét, de a magyarok Magyarország urai voltak nyolc évszázadon át. Jelentős részük idegen fennhatóság alá helyezése minden bizonnyal elégedetlenséget és – valószínűleg – irreidentizmust fog szülni, ami a jövőben komoly problémák forrása lehet. A magyarok – akik a szlovákokat, románokat és szerbeket hosszú időn át alacsonyabb rendűnek tartották – így olyan államban élnek majd, mely területét és lakosságát tekintve is kisebb, mint bármelyik, ezen népek számára javasolt ország.” (A 14 pont története és mítosza 89. old.)

A következő szakaszban azonban az elnök színeváltozását így értékeli:

A nemzeti önrendelkezés elvét hirdető Wilson a háború végére nyilvánvalóan megváltoztatta az álláspontját, /.../. **Mindössze annyi történt, hogy a Monarchiával kapcsolatos diplomáciai és béketervei vakvágányra kerültek, /.../ Ennek következtében engedelmeyeket kellett tennie szövetségeseinek./.../ azzal a javaslattal utazott a békekonferenciára, hogy a legyőzött hatalmakkal egy olyan, átfogó békeszerződést kell kötni, amelynek központi eleme a Népszövetség létrehozása. (u.o.90. old.) (Kiemelés: BZ)**

A Wilson Párizsban című írás is hasonló „elvi alapokon áll.” Ebben **Vecseklőy József** tézisé, ti. hogy Trianon nemzetgyilkossági kísérlet volt, azzal véli lejáratni, hogy az amerikai békedelegáció nem valamiféle ördögi terv alapján, hanem az eseményekre napi szinten reagálva vett részt a Magyarországgal kapcsolatos döntéshozatalban.

Végül írását így fejezi be:

Mi következik mindebből a Trianon-kutatás számára? Elsősorban az, hogy végre le kellene számolni a Trianon-mítoszokkal, és szisztematikus kutatási programot kellene indítani a békekonferencia történetének feldolgozására, hogy legalább a centenáriumba történelmileg megalapozott képünk legyen arról, hogy valójában mi is történt Párizsban. Másodsorban az, hogy végre világosan külön kellene választani a politikai narratívákat és a történelmi kutatásokat: amíg ezt a nemzeti traumát fel nem dolgozzuk, sőt kísérletet sem teszünk rá, mindig lesznek olyan politikai erők, amelyek Trianon igazságtalanságából próbálnak tőkét kovácsolni, és erre alapozzák kirekesztő nézeteiket.

Ugyanebben a stílusban maradv dolgozottöredékem zárásaként én is megkérdezem: Mi következik mindebből konferenciánk számára? Az, hogy folytassuk még erőteljesebben a hivatalos történetírásra gyakorolt nyomást, mert bár érzékelhetőek a nemzeti irányba való elmozdulás jelei, de messze még a messze. Trianon 100. évfordulója pedig nem vár.

Jegyzetek

1) Masaryk maga is elmondja a Világforradalomban, hogyan is nyerte meg az amerikai politikusokat, magát Wilson elnököt Függetlenségi Nyilatkozatának:

Én közben tudtam, hogy Károly császár kiáltványt készül kiadni, mely Ausztria – de nem Magyarország! – szövetséges állammá való átalakítását ígéri. /.../ Ezért választottam ezt a pillanatot a Függetlenségi Nyilatkozat kiadására, amit már régóta fontolgattam. A nyilatkozat logikus következménye volt Ideiglenes Kormányunk megalakulásának, amit október 14-én jelentettünk be a szövetségeseknek.

A formáját úgy választottam meg, hogy az amerikaiakat saját gyönyörű nyilatkozatukra emlékeztesse. S végső soron taktikai értékű volt! Amikor Károly kiáltványa megjelent, a házon, melyben Ideiglenes Kormányunk elnökeként laktam, már a szabad csehszlovák állam zászlaja lengett /.../

Wilson elnök nekem címzett levelében azt írja, hogy a Függetlenségi Nyilatkozat mélyen megrendítette, amint ezt majd az Ausztria-Magyarországnak küldendő válaszában megláthatjuk. És e választ, mely október 19-én született, a nyilatkozatunkkal összehangolva október 18-ra datálták. /.../

És mindenekelőtt kell megemlítenem Wilson elnök bizalmasát és befolyásos tanácsadóját, House ezredest, akivel – másokhoz hasonlóan – nagyon részletesen áttekintettem a háború és a várható béke valamennyi kérdését. /.../

...mindig támaszkodtam az elnök beszédeire és írásaira. Már a háború előtt ismertem az államról és az amerikai Kongresszus fejlődéséről szóló írásait. Figyelmesen elolvastam beszédeit, és tudtam idézni belőlük – saját érveim alátámasztására.

Ily módon elértem, hogy Wilson elnök és Lansing külügyminiszter fokozatosan elfogadta programunkat.

Némileg más megvilágításban látjuk mindezt, ha tudjuk, hogy az Egyesült Államok ebben az időben már mintegy másfél millió friss katonával és hatalmas pénzügyi erejével volt jelen a nyugat-európai hadszíntéren, továbbá néhány ezer fős expedíciós hadsereggel Vlagyivosztokban is:

Woodrow Wilson elnököt inkább diplomáciai, mintsem katonai célok motiválták abban, hogy amerikai katonákat küldjön Szibériába. Az egyik ok az oroszországi Csehszlovák Légió 40000, a bolsevikok fogságába esett katonájának kiszabadítása volt /.../ a bolsevik erők ekkor Szibériának pusztán csekély részét tartották ellenőrzésük alatt. (American Expeditionary Force Siberia Wikipédia)

2) Az amerikai részvételt sem elemzik súlyának megfelelően történészeink. A Magyarország az első világháborúban Lexikon A-Zs (PETIT REAL Könyvkiadó, Budapest, 2000) például külön szócikket szentel az amerikai hadseregnek, de egyáltalán nem látja annak háborút eldöntő szerepét. Szemléletének jellemzésére álljon itt a szócikkből vett bő idézet: „.../A ti. hiány és az alacsony kiképzettségi szint miatt az 1917. jún-ban Fr-ba érkezett exp. hdt. (6 ho egyenként 27 ezer fővel) rövid árokharc után kiképzőtáborba került, további 1 millió kat. az USA területén kapott kiképzést. Különösen hiányos volt pk-ok vezetői tudása és a magasabb kötelek összeszokottsága. /.../ 1918. márc-ban 69 ezer, ápr-ban 94 ezer, máj-tól havonta 200-260 ezer fő, összesen 1,8 millió am. Kat. érkezett a nyugati hadszíntérre. Bevetésükre kezdetben zlj-anként, ang. És fr. ho-okba tagolva került sor. Ekd-ek a frontvonal mögött szöv. Egységeket váltottak le, hogy azokat a frontra irányíthassák.” Ki következtetne ebből hadtörténeti, de a titkos háttéranyagok (lásd Drábik János: Orwellia. Gold Book, 2007 A háttérhatalom című fejezetét) ismeretében világtörténelminek is nevezhető fordulatra? ¹ Ormos Mária Padovától Trianonig 1918-1920 (Kossuth

Könyvkiadó, 1983) című munkájában egyetlen passzus érzékelteti az amerikai részvétel valós értékét (43. oldal): „Egyik európai kormány sem kívánt nyílt vitába keveredni az elnökkel, annál kevésbé, mert Wilson presztízse Európában éppen ekkor érte el csúcspontját. Nem férhet sok kétség hozzá, hogy az antant győzelmét végeredményben a friss amerikai erők kényszerítették ki; emellett az Egyesült Államok óriási anyagi támogatása nélkül aligha lehetett volna a hadviselés meghosszabbítására gondolni”

A lexikon-idézet jól mutatja, mennyire felkészületlen volt az USA egy világháborús részvételre. Drábik könyvéből kiderül, hogy ez politikailag is így volt, hiszen 1916-ban Wilson még a háborúból való távolmaradás dicsőségével kampányolt és nyerte második elnöki mandátumát. Ilyen körülmények között a tengeralattjáró háború dogmája teljesen hiteltelen. Drábik érvelését erősíti Vecseklőy Nemzetgyilkossági kísérlet. Trianon 84-85 lapjáról ismert szövegrészlet az 1917. januárjában a központi hatalmak katonai és politikai vezetői részvételével a „búvárhajóharc” vállalásáról folytatott tanácskozásról. Tisza meggyőzően érvelt a terv ellen. Csak akkor hátrált meg, mikor kiderült, „hogy a császárnak biztos tudomása van arról, hogy Amerika beavatkozása már elintézett dolog, és a búvárhajóharc nélkül is feltétlenül bekövetkezik.” Az Egyesült Államok háborús részvételét illető ilyen hirtelen 180 fokos fordulathoz, a vele járó horribilis anyagi és katonai terhek vállalásához a búvárhajóharcnál nagyságrenddel nagyobb nyomaték kellett.

3) A franciák különösen a románokat viselték szívéükön. Mindent megtettek, hogy ellenségből újra szövetséges hadviselő felet csináljanak. Ezért akarták bevonní már szeptember végén a bolgár fegyverszünet aláírásába, s ezért szervezték át október folyamán a francia keleti hadsereget, melynek dunai hadseregére keresztelt fele volt hivatott **Henri Mathias Berthelot** tábornok parancsnoksága alatt a romániai politikai fordulatot kikényszeríteni, majd a román hadsereget bevezetni „az ígéret földjére”.